

E tohutohu atu ana ano hoki matou ko tera wahi katoa o tenei whenua, tona nui 18,253 eka, nui atu iti iho ranei, e takoto ana i roto i nga rohe i timata atu i Ngapukeriki, rere atu ki Ngapuketuru, ki Paharakeke, ka whati ki te rawhiti, ka tika atu ki te putanga o Owihakatoro Awa ki Anini Awa, rere atu i reira he raina tika ka eke ki te rohe rato o Te Tahora Nama 2 Poraka, ka whati ki te hauraro ka rere tonu i runga i taua rohe tutuki noa ki te timatanga; me hua hei ingoa ko Paharakeke Poraka, a me whakatau atu ki a Wi Pere me nga tangata tika o ona hapu o Ngati Maru, Ngati Rua, me Ngati Hine, e mau ake nei o ratou ingoa me o ratou hea i roto i te rarangi kua tapiritia atu ki te whairu o nga pukapuka o tenei whenua, timata i te whika 1 tae noa ki te whika 1,010, hui katoa nga hea mo ratou 4,294 nga hea.

Mo te taha ki tera wahi o te whenua kei waenganui o Paharakeke me Hopuaruhine Awa e takoto ana; ka whiriwhiria e matou i naianei mehemea i mau tonu ranei te whenua katoa i taua takiwa ki nga uri o Hingaanga me era atu o nga tupuna o Ngati Kahungunu, i ngaro atu ranei i a ratou i runga i nga raupatu, i nga noho ranei. Otira i runga i tenei ahua ka tirohia ano e matou te rohe i korerotia e Eria Tutarakauika i tana keremetanga i taua wahi o tenei whenua. I timata taua rohe ana i Manuoha Tiriki Teihana, rere atu i reira he raina tika ki Paparuakete, ara ki Paharakeke; no reira ki ta matou whakaaro me whakatuturu taua rohe kua tohungia ake nei ki te mapi, he raina tika e timata atu ana i taua wahi e karangatia nei e Eria ko Manuoha, ara i te Tiriki Teihana 2129, rere atu i reira whaka-te-hauraro ki Paharakeke, ka whati ki te rawhiti he raina tika tae noa ki te hononga o Owihakatoro Awa ki te awa o Anini, rere atu ki te rohe o Te Tahora Nama 2 Poraka, ka whati ki te tonga ka haere tonu i runga i taua rohe o Te Tahora tae noa ki te rohe hauraro o Waipaoa Poraka, ka whati ki te rato ka haere tonu i runga i taua rohe hauraro o Waipaoa Poraka me Waikaremoana Poraka ka tutaki ano ki tona timatanga mai i Manuoha; a e pera ana ta matou nei tohutohu atu, a ko te whenua e takoto ana i roto i aua rohe kua korerotia nei, tona nui 19,672 eka, nui atu iti iho ranei, me hua hei ingoa hou mo taua whenua ko Manuoha Poraka, a me whakatau atu ki nga uri o Hingaanga, ara ki nga tangata e mau na—timata i te Nama 1 tae noa ki te 571, me nga hea mo ia tangata o ratou—i roto i te rarangi ingoa e tapiri nei ki te whairu o nga pukapuka mo tenei whenua; a ko nga ingoa me nga hea o nga tangata e rima tekau ma whitu o te iwi o Ngati Kahungunu e mau na i roto i te ota tuatahi mo Maungapohatu Poraka me patu ki waho o te ota o Maungapohatu, a kua tapiritia atu e matou he rarangi e whakaatu ana i aua tangata me nga nama e noho ana i te taha o ia ingoa tangata kotahi o ratou i roto i te ota tuatahi o Maungapohatu, ki te whairu o nga pukapuka o Maungapohatu Poraka.

A ko nga rohe o te toenga atu o Maungapohatu Poraka, tona nui 28,462 eka, nui atu iti iho ranei me timata i Paharakeke ka rere whaka-te-tonga ki Manuoha, ka whati ki te rato i runga i te rohe hauraro o Waikaremoana Poraka, tae noa ki Hopuaruhine Awa, haere tonu i roto o Hopuaruhine whaka-te-hauraro, ara i te rohe ruri e mau na i te mapi, i waenganui o Maungapohatu me Ruatahuna Poraka, tae atu ki te koki tonga-rawhiti o Ierenui-Ohaia Poraka, haere tonu i te rohe rawhiti o Ierenui-Ohaia poraka ki nga raina hou kua maakatia iho e tenei Komihana ki runga ki te mapi hei rohe mo taua wahi o Ierenui-Ohaia Poraka kua kiia nei e tenei Komihana kia apititia atu ki Maungapohatu Poraka, haere tonu i runga i aua raina hou ka eke ki te rohe tuatahi o Maungapohatu Poraka i whakataua e te Komihana tuatahi, a ka whai haere tonu i aua rohe tuatahi e mau na i te mapi, whaka-te-hauraro, te rawhiti, me te rawhiti-ma-tonga, tutuki noa ki te timatanga i Paharakeke.

Ko nga tangata e whitu e mau ake nei nga ingoa i raro he tangata i kowhiria e nga tangata nona te whenua i roto i a ratou hei mema mo te Komiti Hapu mo tenei poraka, a i whakaaetia ano hoki e nga tangata katoa o taua whenua i tae mai ki te aroaro o tenei Komihana i te nohoanga ki Whakatane i te 8 o nga ra o Maehe, 1907.

1. Numia te Raukariata.
2. Te Whetu te Paerata.
3. Te Wakaunua Houpepe.
4. Rakuraku Rehua.

5. Te Tuhi Pihopa.
6. Te Paoro Tangohau.
7. Akuhata te Kaha.

GILBERT MAIR (Tawa).
D. F. G. BARCLAY (Pakere).
PARATENE NGATA.

PUKEPOHATU PORAKA. (Tona nui 7,488 eka.)

Kaore he ota i whakaputaina mo tenei poraka e te Komihana tuatahi; ko tona taitara kaore ano i whakawakia; a kaore hoki he piira mo taua whenua i takoto ki o matou aroaro e ahei ai matou ki te uiui i nga take paanga me te rapu i nga tangata tika mo taua whenua.

Otira ki ta matou whakaaro he mea tika kia whakaaturia atu ki te Honore Minita mo nga Mea Maori tenei ahua na, ko te ota i whakaputaina e te Komihana tuatahi mo te Pukepohatu Poraka e whakahuatia nei i roto i taua ota kua whakaputaina pohehetia mo tenei whenua. Kei te tino marama ta matou korero pera, no te mea e tino marama ana ko te whenua e karangatia nei ko Pukepohatu i whakataua e te Komihana tuatahi—tirohia te wharangi 319 me te 320 o te pukapuka perehitanga o nga ota—ki a Tamaikoha me tana rarangi ingoa, hei roto ke i te poraka o Paraeroa e whakaatu na i te Mapi Nama 6871, me nga rohe hoki o taua “Pukepohatu” i whakataua peratia e tohu haere ana i roto i te rarangi ingoa i kokiritia ai mo taua whenua i te 24 o nga ra o Pepuere, 1899; a ko aua rohe e mau na i taua rarangi ingoa e whakaatu tuturu ana koiana tonu taua whenua ko taua wahi o Paraeroa Poraka e karangatia nei ko “Pukepohatu.”

No reira matou i whakaaro ai e tika ana kia whakaaturia atu e matou ki te Honore Minita mo nga Mea Maori tenei ahuatanga ko enei piihi whenua motuhake e rua nei kotahi ano to raua ingoa i roto i tenei ra, ara ko “Pukepohatu” anake; a ko te ota a te Komihana tuatahi mo Pukepohatu Poraka kua whakaputaina pohehetia mo tetahi 7,488 eka whenua kaore rawa nei i uru ki roto ki taua wahi o Paraeroa Poraka i whakaarohia nei e taua Komihana kia whakataua e ratou ki nga tangata e wha tekau ma wha i kiia ra e taua Komihana no ratou taua whenua i runga i te ingoa o “Pukepohatu Poraka.”